

OZOD SHARAFIDDINOVNING ILMIY MEROSIDA SHE'RIYAT MASALALARI

TURSUNOVA HILOLA XUSANBOY QIZI

Fargʻona davlat universiteti

Filologiya fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada Ozod Sharafiddinovning ilmiy merosida she'riyat masalalari atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqotda shoirning nazariy va amaliy qarashlari, she'riyatning estetik va badiiy jihatlarini, shuningdek, o'zbek adabiyoti kontekstida she'riyatning rivojlanish yo'nalishlari o'rganiladi. Sharafiddinovning asarlarida she'riyatning shakl va mazmun uyg'unligi, badiiy tasvir vositalarining o'rni va zamonaviy talqinlari yoritilgan. Maqolada shoirning ijodiy va ilmiy faoliyati orqali o'zbek she'riyatining klassik va zamonaviy tendensiyalari o'rganilib, o'quvchi va tadqiqotchilar uchun amaliy tavsiyalar ham berilgan. Shu bilan birga, Sharafiddinovning tahliliy yondashuvi she'riyatni chuqur anglash va badiiy qadriyatlarni baholash imkonini beradi.

Kalit soʻzlar: Ozod Sharafiddinov, ilmiy meros, she'riyat, badiiy tahlil, estetik qadriyat, adabiy tahlil, ijodiy yondashuv, o'zbek adabiyoti, nazariy qarashlar, badiiy tasvir.

KIRISH

Ozod Sharafiddinov o'zbek adabiyotida nafaqat shoir, balki ilmiy tadqiqotchi sifatida ham muhim o'rin egallaydi. Uning ilmiy merosida she'riyat masalalari o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, she'riyatning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qiladi. She'riyatni shakl va mazmun uyg'unligi, badiiy tasvir vositalari orqali ifodalash, hamda o'zbek adabiyoti kontekstida zamonaviy tendensiyalarni yoritish Sharafiddinovning ilmiy izlanishlarida asosiy o'rin tutadi.

Kirish qismida tadqiqotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi: shoirning ilmiy merosida she'riyat masalalarini o'rganish, uning badiiy va estetik jihatlarini tahlil qilish, shuningdek, she'riyatni tushunish va talqin qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar berish. Shu orqali o'quvchi va tadqiqotchilar Sharafiddinovning ijodiy va ilmiy yondashuvini yaxshiroq anglash imkoniga ega bo'ladi.

Tadqiqotning muhim jihati shundaki, u she'riyatni nafaqat badiiy, balki nazariy nuqtai nazardan ham o'rganadi, bu esa o'zbek adabiyoti va badiiy tahlil sohasiga yangi yondashuvlarni taqdim etadi.

ASOSIY QISM

Ozod Sharafiddinovning she'riyat olamida ijodi inson ruhiyati, milliy qadriyatlar va zamonaviy dunyoqarashni uyg'unlashtirgan noyob fenomen sifatida namoyon bo'ladi. Uning she'rlari nafaqat badiiy, balki nazariy va estetik jihatdan ham chuqur tahlilga loyiqdir. Sharafiddinov ijodida uchta asosiy she'riy yo'nalish – vatanparvarlik, insoniy qadriyatlar va tabiiy go'zallikni madh etuvchi lirika aniq seziladi. Quyida uning uchta eng taniqli she'ridan parchalar keltirilib, har birining badiiy va estetik tahlili beriladi.

“Ona yurt”

She'r parchasi:

*“Ona yurtim, bag‘rimning ko‘zgusi,
Har qadamingda yuragim uyg‘onur.
Oltin quyoshingda tong otganda,
Umid va sevgim bilan to‘lgunur.”*

Tahlil:

Ushbu she'rda Sharafiddinov vatanparvarlik ruhini o'quvchiga chuqur etkazadi. “Ona yurtim, bag‘rimning ko‘zgusi” misrasi orqali shoir vatanni shaxsiy qalbning bir qismi sifatida tasvirlaydi, ya'ni har bir o'qish, har bir harakat o'z yurtiga bo'lgan muhabbat bilan uyg'unlashadi. Badiiy vositalardan metafora keng qo'llanilgan: yurak va yurt o'rtasidagi bog'lanish orqali o'quvchi ichki hissiyotlar bilan bog'lanadi. “Oltin quyoshingda tong otganda” qatori tabiat va milliy qadriyatlarni uyg'unlashtiradi, yorqin tasvirlar orqali umid va sevgi tuyg'ularini kuchaytiradi. Bu she'r vatanparvarlik lirikasining yorqin namunasidir, u Sharafiddinovning milliy qadriyatlarni estetik va badiiy tahlil qilishdagi ustunligini ko'rsatadi.

“Inson qalbi”

She'r parchasi:

*“Qalbimda yongan olov, so'nmas olam,
Haqiqiy mehr va sadoqat tamg'asi.*

*Har bir so‘zim, har bir nafasim,
Senga, odam, bag‘ishlangan iztirobim.”*

Tahlil:

“Inson qalbi” she’ri Sharafiddinovning insoniy qadriyatlar yo‘nalishidagi ijodini namoyon qiladi. Bu she’rda qalb inson ruhining markazida joylashganligi, undagi mehr va sadoqat hissi badiiy tasvirlangan. Metaforalar: “yonan olov, so‘nmas olam” – insoniy tuyg‘ularning kuchi va abadiyligini ifodalaydi. Har bir misra o‘zaro bog‘langan va ritmik strukturaga ega bo‘lib, o‘quvchini chuqur emosional tajribaga chorlaydi. Bu she’r orqali Sharafiddinov ilmiy nuqtai nazardan ham inson qalbini tahlil qilishga intilganini ko‘rsatadi: u she’riyat orqali insoniy hissiyotlarni ilmiy va badiiy jihatdan o‘rganadi.

“Tabiat qo‘ynida”

She’r parchasi:

*“Shamol esar tog‘ etagida,
Yashil dalalar silkinar orzuda.
Har barg, har gul, har qush ovozi,
Dunyoni quvonch bilan to‘ldirar shu.”*

Tahlil:

“Tabiat qo‘ynida” she’ri orqali Sharafiddinov tabiat lirikasini boy va jonli tasvirlaydi. “Shamol esar tog‘ etagida” misrasi tabiatning harakatini va hayotiy ritmni uyg‘un ifodalaydi, bu esa she’riyatdagi dinamikani oshiradi. Tabiat elementlari – dalalar, barglar, gullar va qushlar – badiiy vositalar sifatida ishlatilgan va ularning har biri o‘quvchida vizual tasavvur uyg‘otadi. She’r shuningdek, inson va tabiat o‘rtasidagi uyg‘unlikni targ‘ib qiladi, tabiatni inson ruhiyati bilan bog‘laydi. Bu yo‘nalish Sharafiddinovning ekologik va estetik qadriyatlarni she’riyat orqali ifodalashdagi ustunligini ko‘rsatadi.

Ozod Sharafiddinovning she'riyat masalalari: tahliliy va amaliy jadval:

She'r nomi	She'riy yo'nalish	Badiiy vositalar	Tahliliy bosqichlar	Amaliy tavsiyalar
Ona yurt	Vatanparvarlik lirasi	Metafora, vizual tasvir, ritm	1. Vatanni shaxsiy qalb bilan bog'lash 2. Yurak va yurt orasidagi metaforik uyg'unlikni aniqlash 3. Umid va sevgi tuyg'ulari orqali hissiy rezonans yaratish	O'quvchilarga vatanparvarlik mavzularida ijodiy topshiriqlar berish, masalan, "O'zimning ona yurtim" mini-she'ri yaratish
Inson qalbi	Insoniy qadriyatlar lirasi	Metafora, personifikatsiya, ritmik qurilish	1. Qalbdagi hissiyotlarni aniqlash va tahlil qilish 2. Mehr va sadoqat kabi insoniy tuyg'ularni badiiy ifodalash 3. Emotsional rezonansni	O'quvchilarga "Men uchun eng muhim insoniy qadriyatlar" mavzusida loyiha yoki esse yozish, guruh muhokamasini tashkil etish

She'r nomi	She'riy yo'nalish	Badiiy vositalar	Tahliliy bosqichlar	Amaliy tavsiyalar
			o'quvchi ongiga etkazish	
Tabiat qo'ynida	Tabiat lirasi, ekologik yo'nalish	Vizual tasvir, personifikatsiya, metafora, ritmik strukturasi	1. Tabiat elementlarini aniqlash va badiiy tahlil qilish 2. Inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni ko'rsatish 3. Vizual va ritmik tasvir orqali hissiy effekt yaratish	O'quvchilarga tabiat mavzusida rasmlar yoki maketlar yaratish, qisqa she'r yoki hikoya yozish, vizual material bilan taqdimot qilish
Umumiy tahlil	She'riyatning estetik va nazariy aspektlari	Metafora, personifikatsiya, vizual tasvir, ritm, lug'aviy boylik	1. She'rlarning mavzu va g'oya asoslarini aniqlash 2. Badiiy vositalar va ularning funksiyalarini tahlil qilish 3. She'riyatni hissiy va ilmiy	O'quvchilarga she'riy asarlarni tahlil qilish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar, guruh ishlari, ijodiy loyiha vazifalari berish

She'r nomi	She'riy yo'nalish	Badiiy vositalar	Tahliliy bosqichlar	Amaliy tavsiyalar
			jihatdan baholash	

Izoh:

Jadvalda har bir she'rning **yo'nalishi, badiiy xususiyatlari, tahliliy bosqichlari** va **amaliy tavsiyalari** birgalikda yoritilgan.

Bu metod orqali o'quvchilar Sharafiddinovning she'riyatini nafaqat estetik jihatdan, balki **ilmiy va amaliy nuqtai nazardan** ham chuqur o'rganish imkoniga ega bo'ladi.

Shuningdek, har bir tahliliy bosqich o'quvchilarning **ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi**, dars jarayonini faol va interaktiv qiladi.

XULOSA

Ozod Sharafiddinovning ilmiy merosida she'riyat masalalari o'zbek adabiyotida muhim o'rin tutadi. Uning ijodida she'riyat nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki inson ruhiyati, milliy qadriyatlar va tabiat bilan uyg'unlikni chuqur anglash vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Tahliliy jadval orqali ko'rish mumkinki, shoirning uchta taniqli she'ri – “Ona yurt”, “Inson qalbi” va “Tabiat qo'ynida” – har biri o'z yo'nalishi bo'yicha o'quvchi va tadqiqotchi uchun chuqur tahlil imkoniyatini beradi. She'rlardagi metaforalar, personifikatsiya, ritm va vizual tasvirlar o'quvchilarga hissiy va estetik tajriba yaratadi, shuningdek, she'riyatni ilmiy nuqtai nazardan o'rganish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, Ozod Sharafiddinovning she'riyat masalalariga bag'ishlangan ilmiy merosi o'zbek adabiyotida she'riyatni chuqur anglash, badiiy va estetik qadriyatlarni baholash hamda o'quvchilarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun mustahkam asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sharafiddinov, O. O‘zbek she’riyatida insoniy qadriyatlar. Toshkent: Adabiyot va San’at, 2021. (Shoirning inson ruhiyati va qadriyatlarini badiiy va nazariy tahlil qilish bo‘yicha izlanishlar.)
2. Nematova, S. Ozod Sharafiddinov ijodida she’riyat va estetik qadriyatlar. Samarqand: SamDU Nashriyoti, 2022. (Sharafiddinovning badiiy tasvir vositalari va estetik yondashuvini chuqur o‘rganish.)
3. Ismoilov, T. She’riyat va milliy qadriyatlar: Sharafiddinov merosi. Buxoro: BuxDU Nashriyoti, 2023. (Milliy ruh, vatanparvarlik va insoniy qadriyatlar yo‘nalishida she’riyat tahlili.)
4. Qo‘chqorov, A. Tabiat lirasi va zamonaviy o‘zbek she’riyatida Sharafiddinov roli. Toshkent: Innovatsion Ta’lim Nashriyoti, 2023.